

Stosunek do równouprawnienia płci – Polska vs. kraje muzułmańskie

20 lat Fundacji CBOS 1997–2017

Od 11 kwietnia 1997 r., od wejścia w życie ustawy z dnia 20 lutego 1997 r. o fundacji Centrum Badania Opinii Społecznej, **CBOS DZIAŁA JAKO FUNDACJA.**

Dwadzieścia lat w życiu politycznym, społecznym i w życiu fundacji to dużo. Wiele się przez ten czas zdarzyło.

CBOS ZREALIZOWAŁ

836

badań

REZULTATY BADAŃ STATUTOWYCH UDOSTĘPNILIŚMY
SPOŁECZEŃSTWU, MEDIOM, INSTYTUCJOM PUBLICZNYM
I ORGANOM PAŃSTWOWYM W POSTACI

3735

komunikatów

PRACOWAŁO DLA NAS

3600

ankieterów

PRZEBADALIŚMY PONAD

1 000 000

respondentów

Naszym czytelnikom, naszym respondentom i sobie życzymy kolejnych lat owocnych i inspirujących badań, upowszechniania płynącej z nich wiedzy o społeczeństwie, a także popularyzacji dorobku fundacji CBOS.

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

W maju bieżącego roku opublikowane zostały w mediach wyniki badań przeprowadzonych na zlecenie ONZ Kobiety¹ przez działającą na rzecz równości płci organizację Promundo. Badania, których przedmiotem był m.in. stosunek do kobiet i ich roli w społeczeństwie, zrealizowane zostały w kilku państwach muzułmańskich w Afryce i na Bliskim Wschodzie (w Egipcie, Maroku, Libanie i Palestynie). Wyniki były szeroko komentowane – zarówno przez ekspertów zajmujących się kwestiami równouprawnienia płci, jak też przez zwykłych internautów. Oprócz komentarzy na forach dyskusyjnych pod artykułami poświęconymi tym wynikom pojawiały się pytania: *Ciekawe, jak na tym tle wypadliby Polacy? Na ile muzułmanie różnią się od katolików, jeśli chodzi o stosunek do kobiet i ich roli w społeczeństwie?*

Traktując te wypowiedzi jako wyraz społecznej potrzeby informacji, postanowiliśmy wyjść jej naprzeciw i w październikowym sondażu² poprosiliśmy respondentów o ustosunkowanie się do wybranych stwierdzeń³ – zaczerpniętych z badania organizacji Promundo – dotyczących równouprawnienia płci w różnych sferach życia:

- zatrudnienie
Mężatka powinna mieć takie samo prawo do pracy jak jej mąż.
W sytuacji wysokiego bezrobocia mężczyźni powinni mieć pierwszeństwo w zatrudnieniu.
- wykształcenie i kwalifikacje zawodowe
Ważniejsze jest kształcenie synów niż córek.
Kobieta o podobnych kwalifikacjach może wykonywać pracę równie dobrze jak mężczyzna.
- udział w rządzeniu (przywództwo)
W polityce powinno być więcej kobiet.
Kobiety są zbyt uczuciowe, by być przywódcami.
Kobiety powinny pozostawić politykę mężczyznom.

---

¹ ONZ Kobiety jest agencją Organizacji Narodów Zjednoczonych. Działa na rzecz Równości Płci i Wzmocnienia Kobiet (ang. United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women). Została utworzona w czerwcu 2010 roku przez Zgromadzenie Ogólne ONZ. „Rzeczpospolita” 3 maja 2017, Wirtualna Polska 21 czerwca 2017, Onet 9 sierpnia 2017 (infografika).

² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (329) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 5–12 października 2017 roku na liczącej 948 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

³ Uwzględniono kwestie o charakterze uniwersalnym, pominięto silnie powiązane ze specyfiką kulturową.

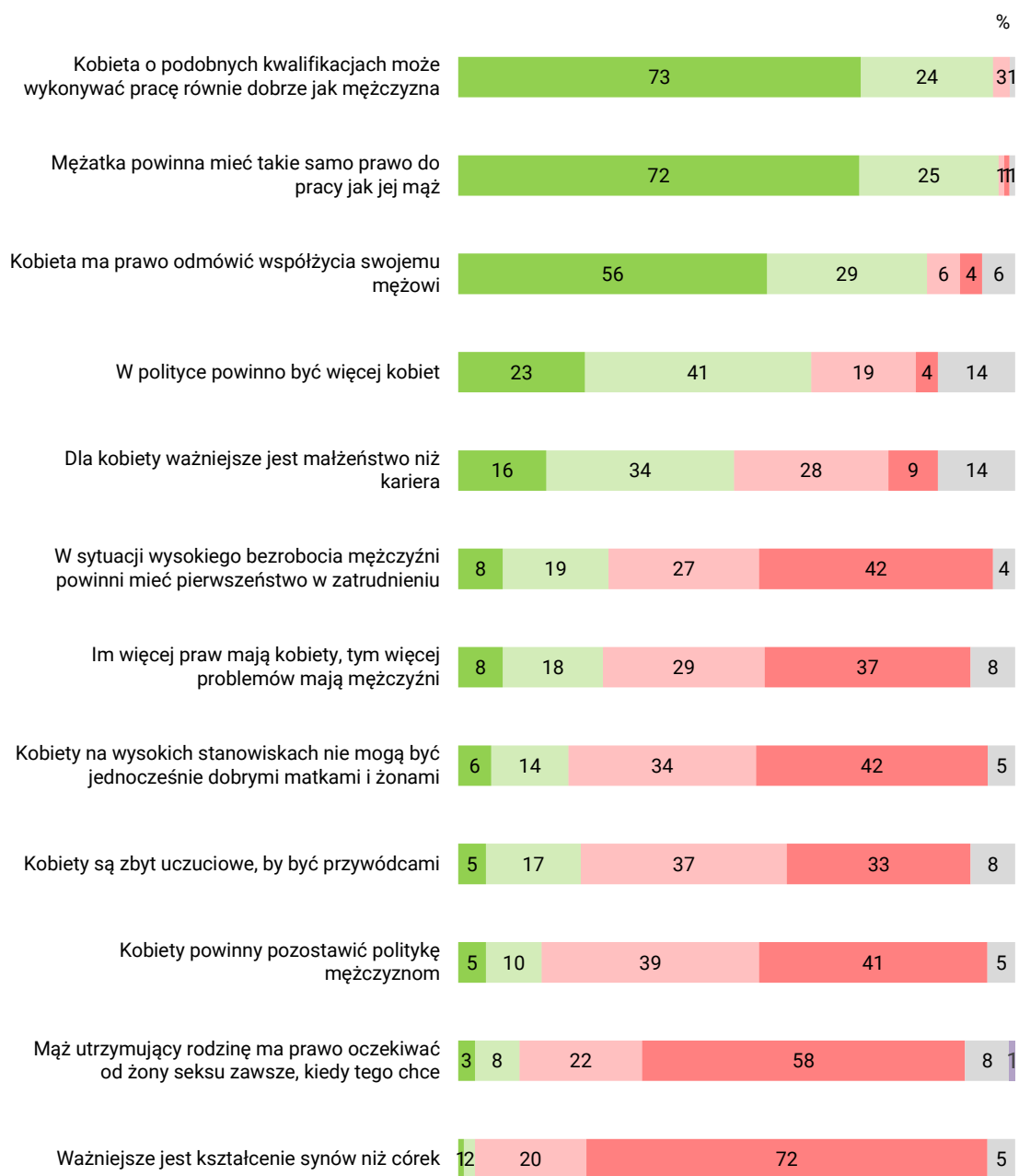
- **godzenie ról społecznych**
Kobiety na wysokich stanowiskach nie mogą być jednocześnie dobrymi matkami i żonami.
Dla kobiety ważniejsze jest małżeństwo niż kariera.
- **związki (małżeństwa)**
Mąż utrzymujący rodzinę ma prawo oczekiwać od żony seksu zawsze, kiedy tego chce.
Kobieta ma prawo odmówić współżycia swojemu mężowi.
- **równouprawnienie ogólnie**
Im więcej praw mają kobiety, tym więcej problemów mają mężczyźni.

Analiza odpowiedzi uzyskanych wśród ogółu badanych wskazuje, że Polacy są w większości zwolennikami równouprawnienia płci. Pogląd ten zarysowuje się najsilniej w kontekście funkcjonowania na rynku pracy (kwalifikacji i prawa do zatrudnienia), prawa do zdobycia wykształcenia, relacji w związku oraz obecności kobiet w polityce. W bardziej tradycyjny sposób postrzegane bywają natomiast kobiece priorytety – połowa respondentów podziela opinię, że dla kobiety ważniejsze jest małżeństwo niż kariera.

Ten obraz społeczeństwa, w którym wszyscy funkcjonują na równych prawach bez względu na płeć, burzy nieco zestawienie opinii kobiet i mężczyzn. Pomimo dominującego zarówno wśród kobiet, jak i mężczyzn podejścia równościowego, w porównaniu z Polkami Polacy są zdecydowanie większymi tradycjonalistami i częściej opowiadają się za rozwiązaniami forsującymi uprzywilejowaną pozycję przedstawicieli swojej płci bądź ograniczającymi pozycję kobiet. Różnice w poglądach kobiet i mężczyzn najbardziej widoczne są w odniesieniu do kwestii obecności kobiet w polityce i ich pozycji w związku (małżeństwie). Więcej niż co czwarty Polak (27%) sprzeciwia się większej obecności kobiet w polityce, a co piąty (20%) uważa, że polityka powinna w ogóle pozostać domeną mężczyzn (wśród kobiet odpowiednio 17% i 12%). Co szósty (17%) polski mężczyzna uważa, że mąż utrzymujący rodzinę ma prawo do seksu zawsze, kiedy tego chce – pogląd ten podziela tylko 7% kobiet.

Pomimo zauważalnie bardziej równościowego nastawienia Polek niż Polaków, warto zwrócić uwagę na fakt, że pewne stereotypy na temat kobiet cieszą się wśród nich samych niewiele mniejszą popularnością niż wśród mężczyzn: blisko co piąta respondentka (19%) podziela pogląd, że wysokie stanowisko zawodowe dyskwalifikuje kobietę jako matkę, podobną aprobatą (21%) cieszy się wśród Polek opinia, że kobiety są zbyt uczuciowe, aby być przywódcami. Przekonanie, że dla kobiety ważniejsze jest małżeństwo niż kariera, jest natomiast niemal tak samo popularne wśród kobiet (51%), jak i wśród mężczyzn (48%). Obszarem, na którym kobiety relatywnie chętnie oddają pole mężczyznom jest praca zawodowa: więcej niż co czwarta (26%) zgadza się, że w sytuacji wysokiego bezrobocia pierwszeństwo w zatrudnieniu powinni mieć mężczyźni.

RYS. 1. Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza z następującymi stwierdzeniami?

■ Zdecydowanie się zgadzam

■ Raczej się zgadzam

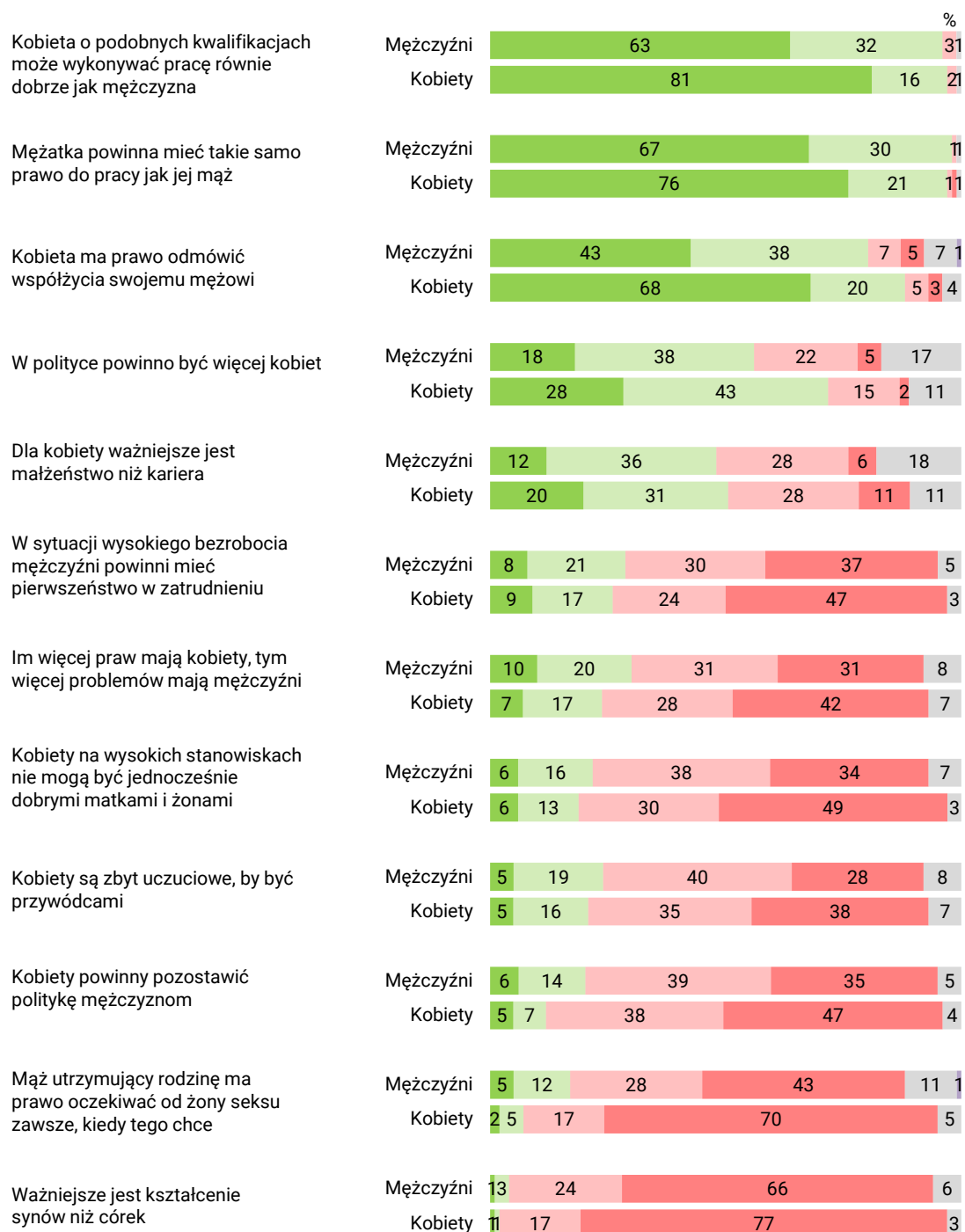
■ Raczej się nie zgadzam

■ Zdecydowanie się nie zgadzam

■ Trudno powiedzieć

■ Odmowa odpowiedzi

RYS. 2. Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza z następującymi stwierdzeniami?

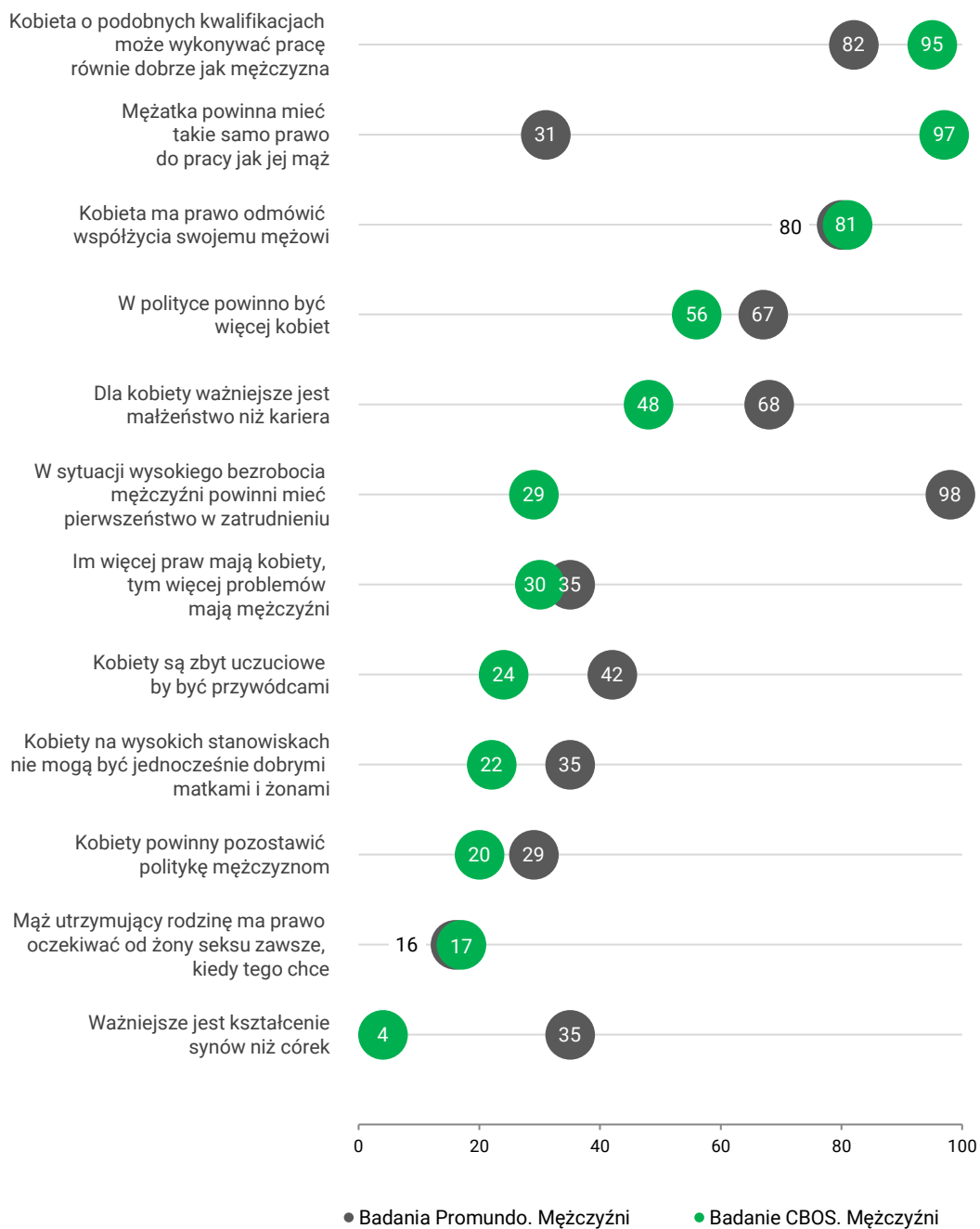
■ Zdecydowanie się zgadzam
 ■ Raczej się zgadzam
 ■ Raczej się nie zgadzam
■ Zdecydowanie się nie zgadzam
 ■ Trudno powiedzieć
 ■ Odmowa odpowiedzi

Analiza zmiennych społeczno-demograficznych wskazuje, że w odniesieniu do kwestii równouprawnienia płci istnieją w naszych społeczeństwie swego rodzaju enklawy patriarchy – ich członkowie w większym niż inni stopniu skłaniają się ku opinii o podległej pozycji kobiety w stosunku do mężczyzny (męża) i o potrzebie ograniczania jej aktywności do sfery prywatnej. Tego rodzaju postawa związana jest przede wszystkim z wiekiem, wykształceniem, miejscem zamieszkania i deklarowaną częstością udziału w praktykach religijnych. Przeciętny polski zwolennik „tradycyjnych” relacji pomiędzy kobietami a mężczyznami ma co najmniej 55 lat, mieszka na wsi lub w małym mieście, legitymuje się wykształceniem podstawowym lub zasadniczym zawodowym i regularnie uczestniczy w praktykach religijnych (nawet częściej niż raz w tygodniu). Tradycyjnemu nastawieniu do kwestii równouprawnienia płci sprzyjają prawicowe poglądy polityczne.

Wbrew oczekiwaniom, poglądy mężczyzn polskich i mieszkających w krajach muzułmańskich (w Egipcie, Maroku, Libanie i Palestynie – badania Promundo) nie są tak różne, jak można by tego oczekiwać ze względu na istniejące uwarunkowania kulturowe. Ze zdecydowaną różnicą w opiniach mamy do czynienia tylko w kwestiach odnoszących się do prawa do zatrudnienia i wykształcenia: Polacy niemal jednogłośnie opowiadają się za prawem mężatek do pracy zawodowej i w większości nie akceptują pierwszeństwa w zatrudnieniu dla mężczyzn, podczas gdy wśród muzułmanów opinia na ten temat kształtuje się dokładnie odwrotnie. Muzułmanie przywiązują też zdecydowanie większą wagę do kształcenia synów niż córek – ten pogląd jest zdecydowanie niepopularny wśród Polaków.

W przypadku pozostałych uwzględnionych kwestii dystans pomiędzy opiniami Polaków i badanych muzułmanów jest zdecydowanie mniejszy – zarówno w odniesieniu do stwierdzeń dotyczących równych kompetencji obu płci (*Kobieta o podobnych kwalifikacjach może wykonywać pracę równie dobrze jak mężczyzna*) czy miejsca kobiet w życiu publicznym (*W polityce powinno być więcej kobiet, Kobiety powinny pozostawić politykę mężczyznom*), jak i tych, które powielają stereotypy płciowe (*Kobiety są zbyt uczuciowe, by być przywódcami*). Polscy mężczyźni są natomiast dokładnie tego samego zdania co muzułmanie, jeśli chodzi o prawo mężczyzny utrzymującego rodzinę do seksu na życzenie i prawo kobiety do odmowy współżycia. Polacy i muzułmanie są też zgodni co do tego, że im więcej praw ma kobieta, tym więcej problemów ma mężczyzna.

RYS. 3. Porównanie odsetków badanych **mężczyzn** podzielających poddane ocenie stwierdzenia w badaniach Promundo i CBOS

Mieszkanke krajów muzułmańskich i Polki w największym stopniu dzieli opinia na temat prawa mężczyzn do pierwszeństwa w zatrudnieniu w sytuacji wysokiego bezrobocia: pogląd ten jest bardzo popularny wśród muzułmanek, a mało popularny wśród Polek. Polskie kobiety w znacząco mniejszym stopniu są też skłonne do uznania prawa mężczyzny utrzymującego rodzinę do seksu na życzenie, częściej opowiadają się za prawem do pracy dla zamężnych kobiet i rzadziej postrzegają małżeństwo w kategoriach priorytetu życiowego przedstawicielek swojej płci (w porównaniu z karierą). Wśród Polek zdecydowanie nie ma aprobaty dla pierwszeństwa mężczyzn (synów) w dostępie do wykształcenia, podczas gdy stanowisko takie bliskie jest co szóstej muzułmance.

Podobieństwa pomiędzy Polkami a badanymi mieszkankami państw muzułmańskich dotyczą przede wszystkim przekonania, że płeć nie ma wpływu na wykonywanie zadań zawodowych (*Kobieta o podobnych kwalifikacjach może wykonywać pracę równie dobrze jak mężczyzna*). Z drugiej strony – łączy je także zbliżony poziom podzielania stereotypowych opinii na temat godzenia przez kobiety różnych ról społecznych: zbytnej uczuciowości jako cechy uniemożliwiającej pełnienie przez nie funkcji przywódczych i niemożności satysfakcjonującego pogodzenia roli matki z karierą zawodową. Podobnie jak mężczyźni, zarówno kobiety polskie, jak i muzułmanki zgodne są, że im więcej praw ma kobieta, tym więcej problemów ma mężczyzna.

RYS. 4. Porównanie odsetków badanych **kobiet** podzielających poddane ocenie stwierdzenia w badaniach Promundo i CBOS

***

Pomimo znaczących różnic dotyczących tradycji i kontekstu kulturowego, Polacy i muzułmanie z badanych krajów nie różnią się tak drastycznie, jakby można było przypuszczać, jeśli chodzi o sposób postrzegania roli, pozycji i praw kobiet w społeczeństwie. Podobieństwo pewnych postaw jest tym bardziej widoczne, jeśli porównujemy poglądy w podziale na płeć.

Opracowała

Magdalena Gwiazda